

ZESZYTY NAUKOWE WYŻSZEJ SZKOŁY PEDAGOGICZNEJ W BYDGOSZCZY

Studia Filologiczne 1981 z. 12

ADAM BEZWIŃSKI
WSP w Bydgoszczy

ROSYJSKA POEZJA PROLETARIACKA
GŁÓWNE ETAPY I TENDENCJE ROZWOJOWE

Wydaje się, że mimo wszystko mało poznanym zjawiskiem literackim w życiu naszego wschodniego sąsiada na przełomie XIX i XX stulecia oraz pierwszych dziesięcioleci naszego wieku jest poezja proletariacka. Może ona nie przyciągać większej uwagi badaczy ze względu na swą pozornie nieciekawą programowość, brak wielkich osiągnięć artystycznych. Trudności opisu może sprawiać masowość jej uprawiania. Ponadto twórców tej poezji przesłaniają nazwiska Błoka, Briusowa, Jesienina, Majakowskiego. A przecież poezja ta ma swoją genealogię, wyraźne granice chronologiczne, w jej rozwoju można wyodrębnić odpowiednie fazy kształtowania się, jej istnienie pozostawiło wyraźny ślad w literaturze radzieckiej. Wreszcie ma ona licznych przedstawicieli, których spora część weszła na trwałe do literatury. W końcowym zaś okresie swego rozwoju poezja proletariacka poprzez formy organizacyjnego oddziaływania na życie kulturalne Kraju Rad starała się kształtować i wyznaczać kierunki tworzenia nowej literatury. Równocześnie, mówiąc o poezji proletariackiej, nie można zapominać o wybitnie niekorzystnej sytuacji, w jakiej ona powstawała i formowała się do 1917 roku.

Warunki polityczne w Rosji na przełomie stuleci, lata późniejszej reakcji odbiły się w określony sposób na ówczesnym życiu literackim.

"Jest niewątpliwą prawdą - pisze Ludwik Bażyłow - że w jakimś stopniu pewne cechy reżimu stołypinowskiego musiały wpływać na twórczość literacką, jak również zresztą na kształtowanie się gustów czytelniczych. I jeszcze bardziej niezbi-

tym faktem jest to, że literatura taka odciągała umysły od protestów i walki - to znaczy także od działalności rewolucyjnej. Naczytawszy się utworów o tematyce dalekiej od życia, przesyconych pesymizmem i katastrofizmem, gloryfikacją samotności i śmierci - czytelnik rzeczywiście nie mobilizował się do walki"¹.

Przytoczona charakterystyka pewnego wycinka dziejów Rosji pozwala nam mówić o niejako podwójnej opozycyjności poezji proletariackiej. Jedną z nich będzie sprzeciw wobec tego wszystkiego, co niósł za sobą caryzm, druga to przeciwstawienie własnych poszukiwań ówczesnym tendencjom literackim. Dlatego też warto przypomnieć te poczynania, które były swoistą konfrontacją, nie artystyczną, lecz ideową i tematyczną z modernizmem rosyjskim, mimo iż w jeden z jego nurtów, a mianowicie symbolizm "zagadnienia społeczne i narodowe wdzierały się uporczywie /.../, zabarwiając symbolizm rosyjski bardzo specyficzną tonacją"².

Nie było jednak w symbolizmie tak pełnego i zarazem świadomego zaangażowania w te problemy, zabrakło odwołania się do poezji obywatelskiej lat 60-tych i 70-tych ubiegłego stulecia. Nie miały utwory symbolistów rosyjskich - zgodnie z programowym założeniem kierunku - charakteru agitacyjnego, istotnej cechy poezji proletariackiej.

Rosyjska poezja proletariacka przeszła kilka etapów rozwoju. Na ich wyraźną odrębność składają się prócz nazwisk tworzących tę poezję także treści polityczne i społeczne utworów uwarunkowane przez określone momenty rozwojowe Rosji³. Tak więc poezja proletariacka może być traktowana jako swoisty dokument epoki, a także jako świadectwo walki o określone cele społeczno-polityczne.

Pierwszy etap kształtowania się tej poezji zamykają lata 1890-1903. Ta ostatnia data zbiega się czasowo z II Zjazdem Partii Bolszewików. Wskazane granice chronologiczne są okresem formowania się poezji proletariackiej w odrębny prąd w literaturze⁴. Pojawiają się wtedy pierwsi poeci proletariaccy: Aleksander Bogdanow, Jegor Nieczajew, Leonid Radin. W tych latach zauważa się również powstanie dużej liczby utworów anonimowych

twórców w formie ulotek agitacyjnych. Wyrażały one najczęściej przekonanie, że dni reżimu carskiego są policzone.

Należy podkreślić, że w omawianym okresie rozwoju poezji proletariackiej posiadano pełną świadomość zadań i celów tego nurtu w literaturze rosyjskiej. Zostały one sformułowane w propozycji przedstawionej Bogdanowowi przez jedno z nielegalnych kół marksistowskich. Jak wspomina poeta, "zapropomowano mu napisać wiersze dla robotników, które powinny spełniać następujące wymagania: 1/ muszą być artystycznie prawdziwe, 2/ dostępne dla mas, 3/ agitacyjno-polityczne, podkreślające konieczność walki z caryzmem"⁵. Tak sformułowane postulaty pod adresem tej poezji nie przestawały jej obowiązywać w całym okresie istnienia. Tylko zmieniająca się sytuacja polityczna, odpowiednie etapy walki rewolucyjnej modyfikowały i aktualizowały treść ostatniego członu owej triady programowej.

Pierwszy etap rozwoju poezji proletariackiej był również okresem tworzenia programu estetycznego, kształtowania talentów poetyckich jej przedstawicieli. Nowy natomiast okres, w którym znacznie został poszerzony krąg tematów, pojawili się nowi twórcy, był związany z latami przygotowań pierwszej rewolucji w Rosji⁶, reakcji, jaka nastąpiła po 1905 roku. Dlatego też w warstwie treściowej poezji proletariackiej znalazły odbicie wspomniane wydarzenia historyczne, została przedstawiona ówczesna walka narodu rosyjskiego.

Podkreślić należy niebывały w tych latach rozwój poezji proletariackiej, przede wszystkim w sensie ilościowym. Dokonuje się on w dwóch kierunkach. Wiersze zaczynają pisać bezpośrednio uczestnicy wydarzeń rewolucyjnych i w dalszym ciągu rozwijają ten rodzaj poezji już poeci proletariaccy - profesjonalści. Do tej ostatniej grupy zaliczyć należy Jewgienija Tarasowa, uczestnika powstania grudniowego. Jego zbiór utworów zatytułowany Wiersze skonfiskowano za "wzywanie do działań powstańczych i buntowniczych"⁷. Poezję proletariacką tworzą A. Białozierow, L. Biełkina, S. Basow-Wierchojancew. Wszyscy oni, biorąc udział w rewolucji 1905 roku, skierowali swój główny wysiłek na tworzenie utworów sławiących idee rewolucji, stworzenie wzoru osobowego poety walczącego.

Lata reakcji porewolucyjnej wzbogacają także poezję proletariacką o tematykę zesłań i carskiego więzienia. Pojawia się ona w twórczości A. Gmyriewa, A. Białozierowa, I. Priwałowa i innych.

Kolejny, "nowy okres poezji proletariackiej zarysował się z początkiem nowego wzrostu ruchów społecznych. Był to najdłuższy okres w jej rozwoju zawierający w sobie szereg bardziej drobnych wycinków, z których każdy związany był z tym lub innym ważnym wydarzeniem z historii rosyjskiej: lata ożywienia społecznego /1911-1913/, pierwsza wojna światowa /1914-1916/, rewolucja lutowa, okres od lutego do października 1917 roku, Wielka Rewolucja Socjalistyczna"⁸. W tym okresie rozwoju poezji proletariackiej możemy odnotować fakty o charakterze organizacyjno-wydawniczym ułatwiające zarówno uprawianie tej poezji, jak i zwiększające jej oddziaływanie. Związane to jest z wydawaniem "Prawdy" i "Zwiezdy", wokół których zaczęli skupiać się pisarze proletariaccy. Do nich należeli między innymi Jakow Bierdnikow, I. Łoginow, Aleksiej Maszyrow-Samobytnikow, A. Pomorski, Iljia Sadofiew. Podobne grupy istniały i działały przy innych ówczesnych czasopismach marksistowskich - "Proswieszczenije" i "Rabotnica". Tworzenie się tych grup było ważnym czynnikiem ułatwiającym podejmowanie i rozwiązywanie spraw natury wydawniczej. Tym samym zostały stworzone możliwości szerokiego oddziaływania tej poezji na społeczeństwo rosyjskie. W ślad za publikacjami w czasopismach pojawiają się oddzielne tomiki poezji proletariackiej. Ich autorami są pojedynczy twórcy /Białozierow, Filipp Szkulew, Demian Biedny/, lub są to edycje zbiorowe /Echo otwietnoje, Naszy piesni/. W roku 1914 ukazał się znany Sbornik proletarskich pisatielej ze wstępem Gorkiego, w którym autor Matki pisał między innymi: "Jestem głęboko przekonany, że proletariat może stworzyć swoją literaturę piękną"⁹.

Lata 1911-1917 w rozwoju poezji proletariackiej trafnie charakteryzuje badacz radziecki L. Dołgopołow:

"W swoim rozwoju poezja rewolucyjno-proletariacka przeszła długą i skomplikowaną drogę. Była to droga angażowania sztuki do potrzeb proletariatu - klasy najbardziej rewolucyj-

nej, proletariatu broniącego interesów wszystkich gnębionych, wszystkich pracujących. Ale równocześnie była to droga dopuszczenia szerokich mas pracujących do kultury, do sztuki i twórczości poetyckiej. Poezja proletariacka, która swoim początkiem sięga do prób poetyckich pisarzy-samouków, w miarę upływu czasu wciągała na swoją orbitę coraz szerszy krąg poetów robotników. Już w przededniu Rewolucji Październikowej poeci i pisarze robotnicy tworzą swoje organizacje, swoje centra, które odegrały niebagatelną rolę w dziele uświadomienia szerokich mas ludowych. Poezja rewolucyjno-proletariacka była ważnym zjawiskiem ogólnego rozwoju poetyckiego okresu przedrewolucyjnego. Żyła ona ideami humanizmu rewolucyjnego, równości społecznej. I w tym zawiera się jej nieprzemijająca wartość¹⁰.

Październik 1917 roku był równocześnie swoistą granicą w literaturze rosyjskiej, która z jednej strony wyznaczała kres wielu ugrupowaniom, ale równocześnie:

"Rewolucja Październikowa 1917 roku - stwierdza B. Białozowicz - zapłodniła wielu radzieckich poetów, dramaturgów i prozaików. Tematyka rewolucyjna znajdowała swój wyraz w obfitej publicystyce, reportażach z frontu, szkicach, a także opowiadaniach i nowelach. Bezpośrednio i szybko zareagowali na wydarzenia rewolucyjne poeci różnych kierunków literackich, wyznaczający częstokroć diametralnie przeciwstawne zasady estetyczne, Aleksander Błok, Walerij Briusow, Władimir Majakowski, Diemian Biedny, Aleksander Biezymiński, Władimir Kiryłow, Nikołaj Asiejew, Siergiej Jesienin, Nikołaj Klujew, Wasilij Kazin, Michaił Isakowski, Michaił Gołodny i wielu innych niemal na bieżąco utrwalali w swojej poezji grozę i czar wielkiego Października, tragizm i wielkość przemian rewolucyjnych¹¹.

Literatura proletariacka, a szczególnie poezja pierwszych lat epoki radzieckiej /1917-1923/ podjęła w swoich utworach nową tematykę. Związana ona była przede wszystkim z samą Rewolucją Październikową, pojawił się w niej temat wojny domowej oraz problematyka przeobrażeń porewolucyjnych, motyw solidarności robotnika i chłopca¹².

W tym czasie była to najliczniejsza grupa pisarzy, która od razu włączyła się do budowania nowego życia kulturalnego Rosji Radzieckiej¹³. W omawianym okresie byli oni skupieni w powstałej w czasie sprawowania władzy przez Rząd Tymczasowy organizacji pod nazwą Kultura Proletariacka. Naczelne hasło budowy kultury proletariackiej było opracowane przez teoretyków ugrupowania: Bogdanowa, Pawła Lebediewa-Polańskiego, Waleriana Pletniewa. Ale niestety, w swoim programie teoretycy Proletkultu "zmiierzali do stworzenia niejako drogą laboratoryjną odrębnej, nie związanej z poprzednim rozwojem, kultury proletariackiej. Broniąc klasowej czystości kultury proletariackiej, Proletkult odzęgnywał się od wszelkiej tradycji kulturalnej będącej dorobkiem klas wyzyskujących. Cechą kultury proletariackiej miał być kolektywizm. Twórcami jej powinny być masy, nie jednostki. Drugą jej cechą jest "techniczny", autentyczny, zmaszynizowanie myślenia, anonimowość i odrzucenie emocji indywidualnej, gdyż wraz z rozwojem socjalizmu nastąpi obumieranie indywidualności"¹⁴.

Życie bardzo szybko potwierdziło fałszywość, dogmatyzm powyższych założeń. Tak sformułowany program musiał się załamać. Wydzielenie się z Proletkultu w 1920 roku "Kuźnicy" również i organizacyjnie potwierdziło błędność proletkultowskich założeń. Dlatego też należy zgodzić się z twierdzeniem współczesnego badacza, że:

"jednym z centralnych problemów w literaturze radzieckiej okresu międzywojennego, zwłaszcza w latach dwudziestych, był problem tradycji i nowatorstwa. Miały wówczas miejsce, mniej lub bardziej zdecydowane próby nihilistycznego - o trockistowskiej proweniencji - odzęgnywania się od tradycji, traktowania jej jako wartości wymiennej. Sprawy te były przedmiotem ostrych starć ideologicznych. Między poszczególnymi ugrupowaniami tego okresu - OPOJAZ, Sierapionowy Bratja, RAPP, Proletkult, Kuźnica, Pierewał, Lef, Konstruktywiści itp. - zarysowały się daleko idące różnice w pojmowaniu i stosunku do tradycji kulturowej, w ocenie zakresu i funkcji tradycji, w preferowaniu pewnych jej elementów jako postępowych bądź w odrzucaniu innych jako wstecznych. Oczywiście takie czy inne

ekstrawagancje nie mogły przekreślić ciągłości kultury i dziś koncepcje te mają w większości jedynie wartość ciekawostek historycznych¹⁵.

Jednak mimo tak surowej oceny działalności ówczesnych ugrupowań literackich, oceny w swojej zasadniczej treści słusznej, można dostrzec pewne dodatnie strony pisarskich organizacji proletariackich. Jedną z nich będą poczynania natury organizacyjnej. W roku 1919 w różnych studiach literackich działało około 80 000 osób. Należy przy tym podkreślić, że byli to ludzie, którzy przejawiali najwyższe zainteresowanie sprawami kultury, sztuki i stopniowo z odbiorców przekształcali się we współtwórców. Niezmiernie duża liczba wydawnictw Proletkultu - periodyki, almanachy - umożliwiały debiuty, stałą prezentację dorobku artystycznego wielu poetów proletariackich, co sprzyjało doskonaleniu warsztatu pisarskiego, konfrontacji talentów, poszukiwaniu i podejmowaniu nowych tematów.

Całościowy obraz poezji proletariackiej pierwszych lat po rewolucji był jednak bardziej złożony i bogaty niż mogło to wynikać z tezy teoretyków Proletkultu¹⁶. Praktyka poetycka przedstawicieli tego nurtu łamała dogmatyczne normy ugrupowania, odrzucała ograniczenia. Stopniowo, ale coraz bardziej konsekwentnie negowano hasło zerwania ze spuścizną literacką, istniała zresztą grupa poetów, która go nie przyjęła¹⁷. W jednym ze swoich artykułów N. Poletajew pisał:

"Jeżeli współczesny robotnik zapragnie wyrazić swoje cierpienie i cierpienia swoich bliskich, to być może nie uda mu się uniknąć rymu "ljubow'" - "krow'", dlatego iż są to jego rymy, on bowiem naprawdę kocha i za miłość swoją musi zbyt często płacić krwią, Oby tylko ta miłość była prawdziwą, płomienną miłością, a krew gorącą. Jeżeli jednak w przeżyciach nie ma prawdy, to nie uratują ich rzadkie wymyślne rymy i niezwykle porównania"¹⁸.

Działalność Nikołaja Poletajewa - praktyka i teoretyka poezji proletariackiej, jest wymownym przykładem oderwania się od schematów programowych. Jest on autorem wielu wierszy, do których jakby na przekór żądaniom Proletkultu, wprowadził przyrodę rosyjską. W wierszu rozpoczynającym się od słów

"Mówią, że wszystko w złote strumienie ..." /1919/¹⁹, czytelnik, oprócz obrazów wiosny, dostrzega pragnienie wyjścia na przestrzeń zalaną słońcem. Motyw wiosny jest w wierszach Przedwiośnie, Pieśń o słowikach, Całą noc woda wiosenna. Bez wątplenia są to motywy już wielokrotnie wcześniej opracowane, w sposób artystycznie bardziej doskonały. Ale wiersze Poletajewa ukazują wiosnę widzianą przez zwykłego człowieka, dostrzega ją robotnik, często zmęczony, prosta kobieta. Poeta jak gdyby realizuje ich marzenia, przybliża do nich przyrodę. Potwierdzenie słuszności poszukiwań Poletajewa odnaleźć można w wypowiedzi N. Ljaszko, jednego z teoretyków Kuźnicy: "Klasa robotnicza otrzymawszy pełną władzę pójdzie drogą nie tworzenia miast tonących w dymie, pogrążonych w zgrzycie żelaza, ale wybierze drogę budowania miast-ogrodów, w których rytm życia nie będzie wymagał stalowych nerwów, będzie natomiast odpowiadał tęsknotom klasy robotniczej"²⁰.

Istnieje przekonanie, że poezja proletariacka jest pozbawiona liryki pejzażowej, miłosnej i filozoficznej. Jej twórcy zresztą twierdzili, że te rodzaje liryki skazane są na zagładę w atmosferze żelaznej, powszechnej urbanizacji²¹. A przecież znane są utwory tych właśnie pisarzy, w których podjęto wysiłek, aby przełamać tę jednostronność. Zapomina się również, że i sami poeci proletariaccy uprawiali wymienione rodzaje liryki.

Przykładem może być twórczość Władimira Kiryłowa. Przeszedł on typową drogę rewolucjonisty. Był uczestnikiem wydarzeń 1905 roku, został aresztowany, kilka lat spędził na zesłaniu, działał w kołach marksistowskich. I równocześnie ten rewolucjonista z zainteresowaniem śledził poczynania rosyjskich symbolistów, zachwycał się poezją Tiutczewa i Feta. Pomogło mu to przełamać kanony i ograniczenia poetyki Proletkultu. W 1920 roku Kiryłow przygotował do druku tom wierszy, w którym oprócz typowych podniosłych w treści utworów znalazły się strofy wyzwolone od proletkultowskiej abstrakcji²². Była to liryka pejzażowa i miłosna. Poecie udało się przełamać jednostronność swego poetyckiego światopoglądu i rezultatem tego było powstanie godnych uwagi utworów. Przykładem mo-

że być wiersz zatytułowany Rozmowa z różami. Kwiaty te stały się dla niego symbolem przyrody i piękna. A nieco wcześniej ten sam poeta stwierdzał, że powinno się zapomnieć o "zapachu traw i kwiatów wiosennych". Z wierszem o różach łączy się inny utwór Kiryłowa. Jest on przypomnieniem Tiutczewowskiego ujmowania przyrody. W wierszu rozpoczynającym się od słów "Nie rozrywaj jedyne go kręgu ..." poeta podjął problematykę różnorodności i złożoności związków naszego życia i życia przyrody. Wiersze te wnoszą odmienny nastrój do spuścizny poetyckiej Kiryłowa. Był on jednak przede wszystkim poetą rewolucji, autorem takich wierszy jak: Do marynarzy, Słychać łośkot buntu, Kolumb. Wiersze te były traktowane jako najwyższe osiągnięcie twórczości proletariackiej²³.

W okresie rewolucji rozwinął się talent poetycki Michała Gierasimowa. Określa się go mianem poety żelaza, płomien-nych fabryk, żelaznych kwiatów, ognistych pieców hutniczych²⁴. W jego wierszach żelazną staje się poezja, kwiaty, fabryka, wiosna. Dzisiejszego czytelnika zdumiewa patos tych utworów, użyte porównania, niezwykła hiperbolizacja. W tym czasie właśnie Gierasimow, Kiryłow, Poletajew, Sadofiew, Gastiew, Filip-chenko i liczni inni poeci proletariacy byli tymi, którzy jednoznacznie opowiedzieli się za Październikiem. "Rewolucja 1917 roku - wspomina Kiryłow - nadeszła dla naszych poetów jako największe święto. Zaspiewaliśmy uroczyście, z oddaniem, jak kto potrafił. Jednak śpiewać umiało niewielu, lecz prócz nas nie miał kto. I trzeba było śpiewać choćby nie wiem co"²⁵. Dlatego też poeta proletariacki, często w sposób nieudolny, ale tworzył swój wiersz. Aby jednak mógł być zrozumiały przez wszystkich powinien być napisany w języku adresata. Stąd też poezja proletariacka zaczęła wykorzystywać poetykę plaka-tu rewolucyjnego²⁶. Potrzebna ona była do ekspresyjnego, ostre-go, często jaskrawego oddania charakteru wydarzeń, tworzenia wyrazistych portretów nowych bohaterów poezji proletariackiej. Przykładem mogą być utwory Gierasimowa z cyklu Elektryfikacja, wiersze Siergieja Obradowicza Tkaczka, Górnik, Wasilija Aleksandrowskiego Robotnik, utwory Siergieja Winogradowa, Nikoła-ja Kuzniecowa, Nikifora Tichomirowa.

Równocześnie obok tych patetycznych, ale na swój sposób ciekawych utworów są wiersze ukazujące zwykły dzień tych trudnych lat. W twórczości Aleksandrowskiego pojawił się temat głodu. O głodzie pisał także Siergiej Obradowicz, któremu udało się stworzyć przejmujący cykl wierszy poświęconych pamięci ojca, matki i syna zmarłych z głodu. Było to wartościowe z literackiego punktu widzenia poszerzenie kręgu tematycznego jego twórczości, o której Gorki pisał: "Wiersze Wasze Sergiuszu Aleksandrowiczu znam. Już od dawna obserwuję rozwój Waszego talentu. Z wielką radością dostrzegam, że w tomie Pochód rozumienie przez Was rzeczywistości uległo rozszerzeniu i pogłębieniu, że proces "uświadamiania" zjawisk życia dobrze się rozwija. Przekonują mnie, czytelnika, o tym, nowe tematy, wzbogacanie słownictwa, prostota i przejrzystość obrazów"²⁷.

Nade wszystko po roku 1917 w twórczości poetów proletariackich dominowała tematyka związana z Październikiem. Pisząc wiersze o wydarzeniach rewolucyjnych poeci potwierdzali słowa Błoka wypowiedziane po 1918 roku:

"Artysta powinien wiedzieć, że tej Rosji, która była nie ma i nigdy już nie będzie. Europy, która była nie ma i więcej nie będzie. Jedna i druga, być może, pojawią się zwielokrotnionym koszmarem, tak że życie stanie się nie do zniesienia. Ale tamtego koszmaru, który był nie będzie. Świat wkroczył w nową erę. Tamta cywilizacja, tamta państwowość, tamta religia umarły²⁸.

Poeci proletariaccy starali się stworzyć swoiste dokumenty walki rewolucyjnej. W latach 1917-1923 powstały wiersze Aleksandrowskiego Rok cyklonów, poemat Powstanie, cykl wierszy zatytułowany Październik, utwory o rewolucji Bierdnikowa, poemat Październik Gierasimowa, Stalowy mesjasz i cykl wierszy pod tytułem Rok siedemnasty Kirillowa, utwory Maszyrow-Samobytnikowa, Aleksiej Krajskij tworzy swoje Dekrety, Aurorę i Kronsztad.

Temat Października, rewolucyjnej Rosji i tworzącej się nowej rzeczywistości był w poezji proletariackiej dominującym. Określał on jej charakter i równocześnie wyznaczał nowy kierunek poszukiwań artystycznych w literaturze radzieckiej. W mia-

rę upływu lat wraz z pojawieniem się nowych twórców do poezji tej wprowadzane są nowe tematy, artystycznie bardziej ciekawie opracowane. Ukazywana przez poetów rewolucja pozostała jednak tematem wiodącym, była wezwaniem i proklamacją, "była to szczególna poetycka magia, pod wpływem której uczestnicy rewolucji niejako wzbijali się ponad rzeczywistość, czyniąc mit o dniach Października wyrazem najgłębszej ich istoty"²⁹.

Nadeszły lata normowania życia, jego stabilizacji. Powoli zaczyna maleć atrakcyjność poezji proletariackiej³⁰. Jako oddzielny nurt przestała istnieć, została wchłonięta przez poezję radziecką. Podkreślamy jednak, że "poeci proletariaccy jako pierwsi zaczęli sławić nowe życie, rozślawili robotnika jako bohatera i twórcę historii. I chociaż wiele z tego, co napisali nie wytrzymało próby czasu, było niedojrzałe, często naiwne i naśladownicze, to jednak liczne z wierszy Gastiewa, Gierasimowa, Kiryłowa, Poletajewa, Aleksandrowskiego, Sannikowa, Obradowicza, Sadofiewa brzmią w sposób żywy i dzisiaj"³¹.

PRZYPISY

- ¹ L. Bazyłow, Dzieje Rosji. 1801-1917, Warszawa 1970, s.575.
- ² S. Pollak, Niepokoje poetów, Kraków 1972, s. 37.
- ³ L. Dołgopółow, Massowaja riewolucyonno-proletarskaja poezija 1890-1910-oh godow, /w:/ Istorija russkoj poezji, t.II, Leningrad 1969, s. 434.
- ⁴ Tamże, s. 434.
- ⁵ A. Wołkow, Proletarskije poety, /w:/ Istorija russkoj literatury, t.X, Moskwa-Leningrad 1954, s.743 /tłumaczenie to i pozostałe - A.B./.
- ⁶ L. Dołgopółow, op.cit., s. 435.
- ⁷ Proletarskije poety pierwych let sowietskoj epoki, Leningrad 1959, s. 558.
- ⁸ L. Dołgopółow, op.cit., s. 441.
- ⁹ M. Gorki, Sobranije soczinienij, t.24, Moskwa 1953, s.116.
- ¹⁰ L. Dołgopółow, op.cit., s. 443.
- ¹¹ B. Białokozowicz, Polska w poezji radzieckiej, "Przegląd Humanistyczny", 1976, nr 10, s. 51.
- ¹² Tamże, s. 52.
- ¹³ Włodzimierz Majakowski, materiały zebrał i wstępem opatrzył Florian Nieuważny, Warszawa 1965, s. 23.
- ¹⁴ Tamże, s. 23-24.
- ¹⁵ B. Białokozowicz, op.cit., s. 55.
- ¹⁶ Proletarskije poety pierwych let ..., s. 37.
- ¹⁷ Tamże, s. 34.
- ¹⁸ Tamże, s. 39.
- ¹⁹ Tamże, s. 335.
- ²⁰ Cytat za: Istorija russkoj sowietskoj literatury /1917-1940/, Moskwa 1975, s. 34.

- 21 Tamże, s. 92.
- 22 Tamże, s. 92.
- 23 Zob.: Proletarskije poety pierwych let ..., s. 63.
- 24 Tamże, s. 62.
- 25 W. Kirillow, Stichotworienija, Moskwa 1958, s. 10-11.
- 26 L. Płotkin, Oktiabr' w poezji, /w:/ Oktiabr' w sowietskoj poezji, Leningrad 1967, s.18.
- 27 Cytat za: Proletarskije poety pierwych let ..., s. 532.
- 28 A. Błok, Dzienniki 1901-1921, Przedmowa J. Szymak-Reiferowa, Kraków 1971, s. XXII.
- 29 A. Drawicz, Literatura radziecka 1917-1967, Warszawa 1968, s. 66.
- 30 Tamże, s. 66-67.
- 31 Proletarskije poety pierwych let ..., s. 73-74.

РУССКАЯ ПРОЛЕТАРСКАЯ ПОЭЗИЯ. ОСНОВНЫЕ ЭТАПЫ РАЗВИТИЯ

Резюме

Статья содержит общую характеристику малоизученного течения в русской поэзии. Автор выделяет и рассматривает основные фазы развития этого течения. Другой задачей является выяснение своеобразия пролетарской поэзии на фоне других литературных группировок 1920-х годов. Автор особо рассматривает творчество нескольких представителей пролетарской поэзии 1917-1923 годов, чьи произведения сохраняют, по его мнению, наибольший интерес для современного читателя.

RUSSIAN PROLETARIAN POETRY. MAIN STAGES AND
TENDENCIES IN THE DEVELOPMENT

Summary

The paper is a general characterization of a little known trend in the Russian literature. The author distinguishes and considers main phases in the development of this trend. The next problem in the paper is a presentation of the character of the proletarian poetry against the background of other poetic groups of 1920-ies. The author discusses separately the literary output of a few representatives of the proletarian poetry of the years 1917-1923 whose works, in his opinion, have the greatest value for contemporary readers.